

četnika slovenskega preroda *Marka Pohlina: Bukvice za rajtengo, Ljubljana 1781*, so prva slovenska računica, dalje druga, spremenjena izdaja prerodno pomembne *Krajske gramatike, Ljubljana 1783*, in priredba knjige nemškega razsvetljenca *Zacharije Beckerja, Kmetam za potrebo inu pomoč ali uka polne vesele inu žalostne pergode te vasi Mildhajm, Dunaj 1789*, kjer so napotki za kmeta v smislu fiziokratskih nauk.

Za prerod v obrobni slovenskih pokrajinah sta važni: slovensko-madžarski abecednik *ABC knjižica, Budimpešta 1790*, verjetno delo prekmurskega katoliškega pisatelja Mikloša Kūzmiča, župnika in dekana v Kančovcih, in učitelja v Domanjševcih Štefana Sijarto (Sizjarto), *Mrtvečne pesmi, Szombathely 1796*, ki so nastale na temelju protestantskega slovstvenega izročila. Iz konca 18. stoletja je tudi prevod Valentina Vodnika *Kuharske bukve, Ljubljana 1799*, prva izdaja prve slovenske kuharske knjige, s katero je prevajalec vplival na poslovenjenje mnogih izrazov s področja kulinarike. Zadnja knjižna pridobitev je »prva slovenska samostojna pesniška zbirka« organista, učitelja in mežnarja Pavla Knobla *Štiri pare kratkočasnih novih pesmi*, izdana v Kranju 1801, ki pa sodi bolj v okvir svojevrstnega literarnega pojava bukovništva.

Poseben sklop pridobitev so časniki, zlasti redki primorski, saj se ta tisk ni sistematično stekal v nobeno znanstveno knjižnico razen na Dunaj, in nekaj letnikov in naslovov časnikov iz zgodnje dobe delavskega gibanja, na kratko naštet: *Jadranski Slavjan*, Trst 1, 1850 (drugi slovenski primorski časnik); *Na-*

prej, Ljubljana 1, 1863 (po letu 1848 prvi slovenski politični list, ki ga je zalagal Miroslav Vilhar in urejeval Fran Levstik); *Edinost*, Trst 21—23, 1896—1898 (najvažnejše politično glasilo tržaških in primorskih Slovencev); *Rdeči prapor*, Ljubljana 9—14, 1906—1911, 15, 1920 (glasilo Jugoslovanske socialnodemokratske stranke); *Zarja*, Ljubljana 1—3, 1911—1913 (nadaljevanje Rdečega prapora, prvi slovenski socialistični dnevnik); *Ljudski glas*, Ljubljana 3, 1921 (glasilo »Kmetko delavske zveze«); *Delavsko-kmetki list*, Ljubljana 1—2, 1924—1925; *Delavski obzornik*, Ljubljana 1—2, 1935—1936; *Stara pravda — Slovenska zemlja*, Ljubljana 1, 1936, 2, 1936 (glasilo skupin slovenskega kmečko-delavskega gibanja). V akcisijsko knjigo so obravnavane pridobitve vpisane pod št. 1549—1578/1987 in pod št. 495-501/1988. Nekatere knjige in časnike smo kupili, nekatere pa dobili v dar. Zdaj so ta dela v osrednji nacionalni ustanovi dostopna tako znanstveno raziskovalnim delavcem kot širši skupnosti.

Na koncu bi s poudarkom opozoril na dejstvo, ki se ga premalo zavedamo. Poleg protestantskih knjig, ki so bile izpostavljene načrtnemu uničenju, so tudi knjige poreformacijske, baročne in razsvetljenske dobe izredno redke, saj so shranjeni posamezni — pogosto nepopolno in slabo ohranjeni — primerki le v nekaterih večjih knjižnicah in samo izjemoma še kje drugje. To velja za vsa, latinska in nemška dela, najbolj pa za slovenska, ki so bila med ljudmi največ v rabi. Zato so te knjige kot raritete in temeljni dokumenti razvoja in ustvarjalnosti naših ljudi vredne posebne pozornosti.

BRANKO REISP

ZGRADILI BOMO NOVO GORICO

Razstava Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici

Z otvoritvijo razstave, dne 8. 9. 1988, se je Pokrajinski arhiv v Novi Gorici pridružil nizu slovesnosti ob 40-letnici začetka gradnje Nove Gorice, ki je bila, kot je zapisal Slovenski poročevalec novembra 1947, »prvo novo, v Titovi Jugoslaviji zgrajeno mesto«.

Avtor razstave Jurij Rosa, arhivist Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici, se je časovno omejil na dogodke konec leta 1946, predvsem pa na leti 1947 in 1948, ko so, po izgubi Gorice na mirovni konferenci 10. 2. 1947, intenzivno potekale glavne priprave na gradnjo novega upravnega, gospodarskega in kulturnega središča za goriško oz. primorsko območje in ko se je začela tudi gradnja sama. Razstavljeno gradivo pri-

kazuje pobude, prizadevanja, delovne uspehe in težave takratnega političnega vodstva goriškega okraja in republike za to veliko akcijo (določanje lokacije, načrtov, finančnih postavk, načrtovanje objektov in ustanov), vlogo gradbenih podjetij in drugih delovnih skupin ter razporejenosti prebivalstva ob pričetku gradnje. Poseben poudarek je avtor namenil prikazu dela in življenja mladinskih delovnih brigad na gradbišču Nove Gorice.

Ekspoziti, zlasti časopisni viri, na eni strani s precejšnjo mero nekritičnega zanosa poročajo o velikih delovnih uspehih, na drugi strani pa zlasti arhivski dokumenti pričajo, da je gradnjo novega mesta

Krajevni Odbor O.F.

Vrtojba, dne 15.II.47.

V R T O J B A.

Tek. št. 26/47

Predmet: Resolucija.

Borcu za naše pravice - ministru
tovarišu

KRAJHERJU BORISU

LJUBLJANA

Vrtojbenci prešleti s duhom borbe, Vam zagotavljamo,
da ni za nas več zaprek na svetu, ki bi jim ne bili kos.
Z 100 % izvedbo petletnega plana bomo pomagali graditi
Novo Gorico s katero si bomo utirili pot v Gorico in Trst.
Smrt fašizmu Svoboda narodni!

Tajnik:

Koglot Adolf

Predsednik:

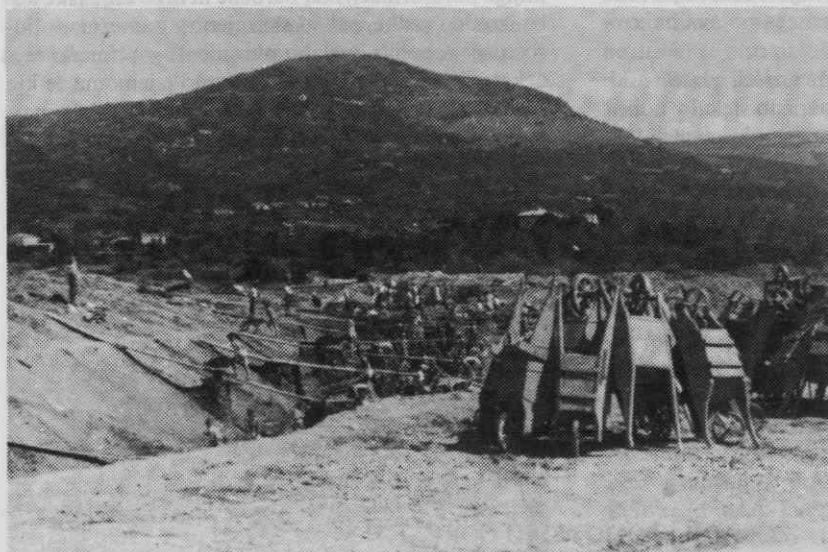
Gorkič Pavel.

Krajevni odbor OF Vrtojba je v resoluciji ministru LRS Borisu
Kraigherju zagotavljal veliko aktivnost Vrtojbencev pri gradnji Nove
Gorice. (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Okrajni komite KPS Gori-
ca — Nova Gorica, t.e. 95).

Razstavljeno gradivo izvira iz fondov in zbirk Po-
krajinskega arhiva v Novi Gorici, Arhiva SR Sloveni-
je, Arhiva Inštituta za zgodovino delavskega gibanja,
Muzeja ljudske revolucije SR Slovenije, od privatnih
imetnikov (Franc Mervič, Danica Cenčič, Žarko Bole
— vsi Nova Gorica, Miro Cetina — Postojna), iz stal-
ne zbirke dokumentarnega gradiva Občine Nova Go-
rica ter iz sočasnih časopisov (Slovenski poročevalec,
Nova Gorica, Mladina). Pisano gradivo prijetno po-
pestrujejo številne fotografije in materialni preostan-
ki (spominska značka mladinske delovne akcije Nova
Gorica, značka udarnika, brigadirski jopič ter dva ti-
skarska klišeja za tiskanje glasila Brigadir).

Ob otvoritvi razstave je izšla publikacija, ki obsega
24 strani. V njej je avtor na kratko opisal dogodke v
zvezi s tem razstavo, podal seznam uporabljenih vi-
rov in literature in objavil nekaj dokumentov. Zak-
ljučuje jo obsežen katalog 168 eksponatov, vendar
brez seznama materialnih preostankov, ki so bili
zbrani posebej v dveh vitrinah.

Razstava je bila postavljena od 8.—22. septembra

Pripravljalna dela za gradnjo No-
ve Gorice — regulacija struge po-
toka Korna, 1948. (Zbirka foto-
grafij o gradnji Nove Gorice.
Franc Mervič — Nova Gorica).

spremljalo tudi kup težav (pomanjkljivi načrti, nek-
valitetno izvedena dela, nekoordinirano delo med po-
sameznimi delovnimi skupinami, pomanjkanje delov-
ne sile, delovnih sredstev in delovne discipline, slaba
preskrba s hrano).

1988 v Galeriji Meblo v Novi Gorici, za daljši čas pa
je v skrčenem obsegu na ogled v predverju stavbe
Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici.

METKA NUSSDORFER-VUKSANOVIC